

INGEMAR NORDIN

Rätt och rättvisa

Ingmar Persson förtydligar och utvidgar något sina resonemang kring varför vi inte har rättigheter. Det är värdefullt och emottages tacksamt även om jag inte håller med.

Hans första omöjlighetsbevis säger ungefär följande: "Vi kan inte ha en naturlig rättighet till den egna kroppen eftersom detta skulle förutsätta att vi har rätt till alla kroppens delar. Men vi kan inte ha rätt till exempelvis kroppens (alla?) elementarpartiklar eftersom de (en del?) innehåfts av personer som inte frivilligt överlåt dem."

Argumentet tolkar jag som förenligt med att om det finns naturliga rättigheter så har åtminstone några personer haft rätt till sin kropp, nämligen "de första människorna". Vidare tycks det mig vara förenligt med att även jag på ett ganska oproblematiskt sätt har rätt till det mesta av min egen kropp eftersom den till största delen består av partiklar som ingen annan har några legitima anspråk på. Ingmar Perssons något långsökta invändning skulle då främst röra den äganderättsrelation som råder mellan nu levande människor, vars kroppar ständigt är involverade i okontrollerbara utbytesprocesser på mikro-nivå.

Mitt svar på detta är att människor knappast kan ha några legitima äganderättsanspråk på de enstaka partiklar som de råkar strö omkring sig. Följaktligen blir den som råkar få hand om en sådan ströpartikel att betrakta som en "första besittningstagare" av denna. Skälet är att människor äger sin *person* och (primärt) inget annat. Att ha en negativ rätt till sin person betyder att alla andra har en plikt att avhålla sig från fysisk aggression mot denna person. När min nästa strör en partikel in i min kropp så utövar jag vare sig tvång eller aggression mot honom. Partikeln – som han, då den befann sig i hans kropp, kunde göra *vissa* (momentana) anspråk på – blir rimligtvis helt oägd då den

lämnar kroppen. Ty jag skadar som sagt inte hans person genom att låta min kropp assimilera partikeln ifråga.

Situationen är normalt sett – vi bortser från Persson konstruerade exempel med fri tillgång på kringfladdrande öron – något annorlunda då det gäller ofrivilligt förlorade kroppsdelar som fingrar eller öron. Eftersom tillgången på identiskt lika fingrar inte är lika självklar som för enstaka partiklar så kan exempelvis mitt tillgripande av en sådan vara till påvisbar skada för den ursprungliga innehavaren.

Likaså skulle ett flitigt bruk av Perssons partikelsnattare utgöra en fysisk aggression mot den utsattes person. Att man inte har en *fullständig* äganderätt till de enskilda partiklarna innebär inte att man inte har *någon* rätt. Äganderätten till kroppens delar, dvs andras tidsmässiga och handlingsmässiga begränsning av utnyttjandet av dem, bestäms ytterst av rätten till den egna personen. (Med min fria vilja kan jag naturligtvis inskränka vissa av mina rättigheter till min kropp, men jag kan inte legitimt yrka på rättigheter som rätten till min person inte ger mig.)

Jag tror detta förtydligande är tillräckligt för att helt tillbakavisa Ingmar Perssons första invändning mot naturliga rättigheter.

Perssons andra argument går ut på att visa att rättigheter strider mot ett visst rättvisebegrepp. Ett sådant argument kunde vara vägande om rättvisebegreppet vore rimligt och kunde ses som mer fundamentalt än rättigheter. Men så är knappast fallet.

Till att börja med erkänner Ingmar Persson indirekt att han *i praktiken* ställer sig helt bakom det moderna nivellerings- och jante-lagstänkandet, att så fort någon har det bättre än någon annan så är det "orättvist". Ty enligt honom så finns det de facto inga skillnader mellan människors förmågor, motivation eller ansträngningar som moraliskt skulle kunna legitimera några som helst skillnader i välfärdsresultat. Ett rättvisebegrepp med sådana extrema konsekvenser tycker jag väger ganska lätt jämfört med naturliga rättigheter.

Vidare finner jag inget orättvist i Wilt och Walt Chamberlains skilda öden såsom Ingmar Persson beskrivit situationen (och såsom (A) är formulerad). De har båda förvaltat sina gåvor efter bästa förmåga, och jag ser detta som det avgörande för rättvisebedömningen. I Perssons fullkomligt determinerade värld så finns det däremot ingen moralisk skillnad mellan rent naturgivna egenskaper å ena sidan och saker som flit, vilja och ansträngning å den andra. Men med ett sådant synsätt

torde det inte bara vara svårt att få in rättigheter. Även alla rättvisbegrepp blir så vitt jag kan se moraliskt innehållslösa. Att konstatera att x har det "orättvist" bra jämfört med y blir inte mer moraliskt uppfodrande än att konstatera att x är längre än y. Ty allt man kan göra gör man och gör man inte det som vore önskvärt att göra så beror det på ens naturgivna förutsättningar.

Ingmar Persson opererar bort rättigheter till priset av att patienten dör, skulle man kunna säga.